“Bara prat” = inte så bara

Att prata med varandra är grundläggande i mänskliga relationer och i ett demokratiskt samhälle. Om ett förhållande tystnar kommer det inte att överleva länge, och om medborgare i ett samhälle slutar ventilera sina åsikter riskerar demokratin att stagnera och mångfalden att blekna.

Samtal om politiska frågor kan leda till en debatt för att försöka övertyga varandra. Men det är viktigt att komma ihåg att själva meningsutbytet är viktigt och har ett värde i sig själv. Att höra och ta in andra perspektiv bäddar för ömsesidighet. Dessutom finns det något stort i att uttrycka sin egen åsikt och stå för den. Det är också en viktig del av ett demokratiskt samhälle.

Det är inte farligt att tycka olika, men det kan vara farligt att hålla inne med sin åsikt för att man är rädd för att andra inte tänker likadant. Det leder i slutändan till ett tystare och mer likriktat Sverige.

Genom att ladda ner den här guiden har du tagit första steget mot att bryta tystnaden och stå upp för demokratin. För genom att göra något så litet som att snacka med någon i din vardag om klimat eller demokrati så gör du faktiskt en stor insats!

GREENPEACE

DEMOKRATI ÄR DET NYA GRÖNA

Att använda guiden

Här hittar du tips på ämnen och ingångar för att börja ett samtal om klimat eller demokrati i din vardag - i fikarummet, på AW:en, på släktkalaset eller medan du slänger soporna eller rastar hunden.

Alternativt kan du skapa tillfället själv. Kanske finns det någon som du gärna vill prata med om klimat och demokrati, men du har inte riktigt kommit till skott. Bjud in dem till lunch eller fika och skapa tid för att tillsammans närma er viktiga frågor.

I den här samtalsguiden finns en översikt över olika sätt som klimatförnekare kan tänkas vilja tysta samtal om klimat eller demokrati, tillsammans med tips på hur du kan bemöta dem.

Längst bak finns kort som du kan klippa ut och använda för att öva, eller ta med som en lathund om du vet att du ska någonstans där det kan behövas. Testa hemma runt matbordet och utmana varandra att ta minst ett klimatsnack!

Bli den röst för klimat och demokrati som du vill höra!

GREENPEACE

Ämnen och ingångar

Övergripande frågor om klimat och demokrati kan kännas stora och abstrakta och därför svåra att sätta igång ett spontant samtal om. Till din hjälp finns här några förslag på ingångar och vinklingar.

Ibland kan det också vara så att platsen och tillfället skapar en öppning. Tar ni en kaffe i morgonsolen på landet? Då kanske det kan passa att lyfta alla nya slukhål som har dykt upp. Står trädgårdsstädning på programmet? Någon i sällskapet kanske reflekterar över hur perennrabatten torkar ut så mycket snabbare, eller att gamla etablerade växter börjar tackla av eftersom klimatet ändrar sig.

Extremväder

Det här med översvämningar/skyfall/skogsbränder kommer att bli vanligare tills vi får bukt med klimatkrisen. Jordens medeltemperatur ökar stadigt och all forskning pekar på att extremväder kommer att bli mer och mer vanligt, även här hos oss i Sverige. Det gör mig orolig, inte bara för egen del utan för hur det ska bli i framtiden. För mig är klimatet den största utmaningen som vi står inför och en av de absolut viktigaste frågorna nu inför valet. Om våra politiker hade tagit klimathotet på allvar för tjugo år sedan hade vi redan varit på god väg att lösa krisen, men ju längre de låtsas som ingenting desto större insatser kommer att behövas, och på kortare tid dessutom. Jag vill att politiken faktiskt tar sitt ansvar för att skapa förutsättningar för ett bättre Sverige, både nu och i framtiden.

Bensinpriset

Det här med att Sverige lånar pengar för att sänka “priset vid pump” är ganska galet. Priset har gått upp på grund av kriget i Mellanöstern - utbud och efterfrågan, vilket är grunden i en marknadsekonomi och precis det som Tidöpartierna säger att de vill ha. Men när mekanismen faktiskt fungerar och reglerar efterfrågan på olja genom att priset går upp, ja då vill regeringen sätta den ur spel och låna pengar för att gasa in i en oljekris. Om något så visar Irankriget på hur sårbara vi är när världsekonomin är beroende av fossila bränslen. Att som Tidöpartierna gör – aktivt motarbeta omställning och ytterligare subventionera fossila bränslen – låser fast oss i detta beroende och gör oss i Sverige mindre resilienta.

Elpriset

Ingen kan klara sig utan el. Sverige har bland de lägsta elpriserna i EU. Men eftersom vi är en del av en gemensam europeisk elmarknad påverkas vi om priset går upp på kontinenten. Och de höga priserna som kommit då och då beror till stor del på att många länder är fast i ett fossilberoende och därmed extra känsliga för större händelser som Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och kriget mot Iran som pressar upp priset på fossila bränslen. Det är precis där som en omställning till förnybar energi kommer in eftersom det ökar vår självförsörjning och motståndskraft mot marknadsstörningar. Tidöpartiernas enögda vurm för kärnkraft kommer inte att göra oss säkrare - tvärtom. Sverige har, tack vare bland annat vår vattenkraft, bland de bästa förutsättningarna i världen att ställa om till ett helt

förnybart energisystem. Det är fullt möjligt att genomföra och kommer att bli betydligt billigare för konsumenter och skattebetalare än Tidöregeringens kärnkraftsäventyr. Dessutom bidrar förnybart till att i närtid pressa ner utsläppen vilket inte kärnkraft kan, eftersom det tar 15-20 år innan någon kärnkraft ens finns på plats.

Samiska rättigheter/renskötsel

Vi har även urfolk här i Sverige: samerna. Politiker från Tidöpartierna har kommit med olika uttalanden på sista tiden som ställer samiska intressen mot någon slags idé om resten av Sverige. Det handlar till exempel om att nedprioritera renskötseln som riksintresse, minska antalet renar och undergräva samiskt inflytande. Det är viktigt att komma ihåg att renskötseln är en grundpelare i samisk kultur, identitet och traditionell kunskap. Hållbar utveckling kräver respekt för urfolks rättigheter och kunskap. Att montera ner dessa rättigheter är oacceptabelt. Sverige behöver politik som skyddar människor och natur, inte kortsiktig exploatering. Att försvaga samernas inflytande är ingen lösning. Det är att ta kliv bakåt i riktning mot den koloniala politik som svenska staten sagt sig vilja göra upp med.

Demokratisk tillbakagång

Sverige har starka demokratiska rötter och traditioner, men till och med här är demokratin inte garanterad. I en europeisk rapport från 2026 klassas Sverige som ett land där den demokratiska standarden sjunker. Varje gång grundläggande fri- och rättigheter inskränks eller en politiker kritiserar fredliga protester eller demonstranter är det en risk för en demokratisk tillbakagång. De senaste fyra åren har vi dessutom sett Tidöpartierna agera för att undergräva grundstenarna i vår demokrati - gång på gång. Till exempel är Sverige byggt på en princip där politiker baserar beslut på expertkunskap - men regeringen kör över sina egna expertmyndigheter gång på gång. Istället för att lyssna avfärdar de kunskap som löst tyckande. Det undergräver lagstiftningsprocessen och förtroendet för demokratin som helhet. Vi har också sett ministrar kritisera enskilda medborgares engagemang, som i fallet med Marie, en mamma anställd på en statlig myndighet vars anställning avslutades efter att en minister fick nys om att hon stickat för klimatet. SD vill till och med att aktivister som utför klimataktioner ska kunna dömas för terrorism! FN och människorättsorganisationer kritiserar nu Sverige för sättet som klimataktivister behandlas!

Civil olydnad

Det är en grundläggande del av en demokrati att alla ska kunna uttrycka sin åsikt och protestera mot orättvisor - civil olydnad är en metod för att göra det. Att öppet och utan våld trotsa orättvisa lagar är en metod som använts av olika rörelser sedan antikens Grekland - det vill säga där demokratin också uppstod. Fredlig civil olydnad har varit avgörande för stora demokratiska framsteg i historien, från allmän rösträtt till medborgarrättsrörelsen i USA och avklassificeringen av homosexualitet som mentalsjukdom.

DEMOKRATI ÄR DET NYA GRÖNA

Schyssta samtal vs oschyssta försök att tysta

Man håller inte alltid med varandra i ett samtal - och det är ok. Men när man försöker prata om politik händer det att meningsmotståndare försöker tysta ner hela samtalet - och det är inte ok. De klassiska härskarteknikerna får ibland sällskap av nya varianter just när man försöker prata om klimatet. Att känna igen och kunna bemöta de här teknikerna gör det enklare att navigera i samtal som kan vara laddade.

Boss fight guide: tips för att övervinna härskartekniker

De två viktigaste sakerna att komma ihåg om du möter härskartekniker är:

1. Håll dig till sakfrågan utan att bli distraherad eller upprörd
2. Bemöt beteendet på ett sätt som visar vad det är som sker

När det gäller de nya härskartekniker som ofta dyker upp i samtal om klimat och demokrati så har vi även tagit fram tips på hur du konkret kan svara om du stöter på dem.

Härskarteknikner 2.0 - när någon försöker tysta ett klimatsamtal

Renhetstrollande

Det här är ett krav om att alla måste vara 100% perfekta och alltid leva fullt ut i linje med bilden av en klimatkämpe för att få yttra sig med oro om klimatet, till exempel att man inte får förespråka flygskatt eller högre bensinskatt om man någon gång flyger eller kör bil.

Attack	Tips på bemötande
“Alltså, du står och snackar om flygskatt - men flög inte du till Grekland för mormors födelsedag?”	“Det är inte bara de som är helt perfekta som får ha en åsikt - det får vi alla. Och att jag är för flygskatt och åkte på släktkalas är inte ens motsättningar: jag tycker att det är viktigt att dra ner på flygandet, men det betyder inte att ingen någonsin ska flyga någonstans. Det handlar om lösningar på strukturell nivå för att skapa hållbarhet.”

DEMOKRATI ÄR DET NYA GRÖNA

Lösningskravet

Om du inte kan presentera en vattentät lösning som fixar problemet så får du inte ta upp det alls. Närbesläktad med “Om inte Kina och USA fixar utsläppen så är det meningslöst för oss här i Sverige att göra något.”

Attack	Tips på bemötande
“Hur ska vi kunna ta oss till jobbet eller skjutsa till fotbollsträningen utan bil?”	“Det är ju inte så att en enda person måste ha alla svaren för att förstå att något är ett problem och vilja göra något åt det. Vad tänker du?”

Splaining

När du bemöts av en lavin av fakta och argument på ett sätt som helt tar över samtalet, så att du inte får möjlighet att bemöta argument eller framföra din åsikt. Här kan envisa hänvisningar till enskilda forskare med avvikande åsikter om klimatkrisen ofta förekomma. OBS - kan komma från vem som helst!

Attack	Tips på bemötande
“Det där stämmer inte med forskningen från XX, som har skrivit tretton böcker på ämnet och dessutom hade du fel på decimalen om ökningen av jordens medeltemperatur. Istället för att prata strunt om klimatförändring måste du förstå att temperaturen alltid har gått upp och ner (följt av en lång förklaring om klimatmodeller på stenåldern.”	“Det kan vara lite svårt när vi pratar så här abstrakt att följa med i alla siffror och källhänvisningar. Det finns en överväldigande vetenskaplig enighet om att klimatförändringarna är på riktigt och att de är orsakade av mänsklig aktivitet, men den vetenskapliga diskussionen är inte det jag vill fokusera på, utan jag vill fokusera på …”

Samtalssabotage

När en person deltar i samtalet med målet att förstöra meningsutbytet och istället bara distrahera, förlöjliga eller avfärda med hjälp av t ex skämt eller ironiska kommentarer.

Attack	Tips på bemötande
"På tal om klimat - vem vill inte ha varmare somrar? Tänk er medelhavsvärme hela sommaren i Sverige! Den enda som skulle gråta då är Tomas Ledin, när alla slutar lyssna på Sommaren är kort. Och apropå det, vad tror ni blir årets sommarhit?"	"Klimat och väder är inte samma sak. Ska vi inte fortsätta där vi var så kan vi betta på årets sommarhit senare?" (dvs visa på vad samtalssabotören gör med sina distraktioner och styr samtalet tillbaka till ämnet)

Förminskande

Kan ta många former, men är alltid i grunden ett sätt att tysta genom att underminera. Till exempel kan det handla om att avfärda en person på grund av ålder, yrke eller tidigare erfarenhet, eller att förminska värdet av små handlingar genom att avfärda dem som oviktiga i sammanhanget.

Attack	Tips på bemötande
"Det är alltid så gulligt när ni i er generation börjar snacka om hållbarhet samtidigt som ni är helt beroende av TikTok och Bianca Ingrossos sminkmärke." Eller "Ni boomers har ju kört planeten i botten, så vilka är ni att prata nu."	"Jag pratar utifrån mig själv och mina åsikter, inte som en del av min generation. Det stämmer kanske att många i min ålder XX, men det viktiga för mig är …"

DEMOKRATI ÄR DET NYA GRÖNA

Klimat- och demokratikort

Korten har kommentarer som kan komma upp i samtal och förslag på hur du kan svara på ett sätt som öppnar upp för vidare samtal. Klipp ut dem och öva tillsammans runt middagsbordet, eller ta med dem till sommarstugan eller kräftskivan.

De kan vara bra att ha i bakfickan för inspiration - fusklapp är tillåtet!

Det handlar om hastigheten, inte förändringen.

Historiska naturliga skiften (som istider) tog tiotusentals år. Den nuvarande uppvärmningen sker på bara några årtionden. Det är en geologisk explosion som varken naturen eller våra samhällen hinner anpassa sig till. Dessutom har solens aktivitet varit stabil eller minskat de senaste decennierna – det är våra utsläpp som driver detta.

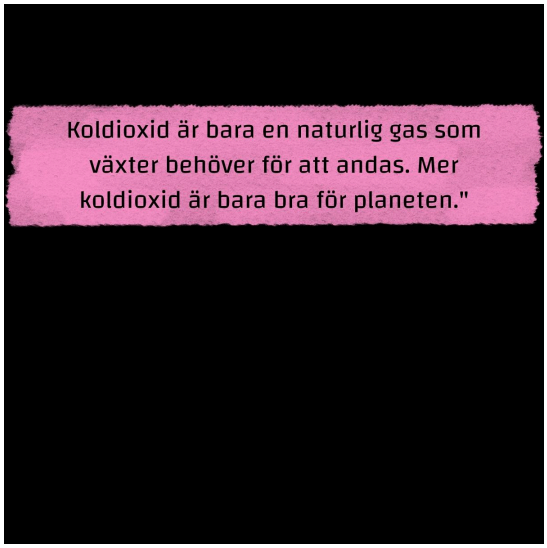

Dosen gör giftet.

Vatten är också naturligt, men man kan fortfarande drunkna i det. Vi har höjt koldioxidhalten i atmosfären med nästan 50% (från 280 till över 420 ppm) sedan industrialiseringen. Det har skapat en "extratjock filt" runt jorden som leder till extremhetta, torka och skyfall – vilket i verkligheten skadar jordbruket och ekosystemen, snarare än att hjälpa dem.

GREENPEACE

DEMOKRATI ÄR DET NYA GRÖNA

Det finns ändå ingenting vi kan göra för att stoppa det, människan är för liten och naturen sköter sig själv.

Vi sitter vid ratten.

Forskare kan se på kolisotoperna i atmosfären att den extra koldioxiden kommer direkt från vår förbränning av kol, olja och gas. Eftersom det är vi som trycker på gasen, är det också vi som har foten på bromsen. Varje tiondels grad vi lyckas förhindra genom att ställa om till förnybar energi och minska utsläppen räddar liv och skyddar samhällen.

Kina och USA släpper ut enormt mycket mer än vad vi i Sverige gör. Det spelar absolut ingen roll vad ett litet land som Sverige gör förrän de stora länderna har städat upp efter sig.

Det är missvisande att bara titta på totala nationella utsläpp. Kinas befolkning är enorm; tittar man på utsläpp per person ligger många rika västländer (och även Kinas urbana befolkning) mycket högt, särskilt om vi räknar in vår konsumtion (allt vi importerar från fabriker i Kina).
För det andra handlar det om innovation och ledarskap. När ett litet land visar att det går att bygga en stark ekonomi, fossilfritt stål och gröna transporter, skapar vi de tekniska lösningar som Kina och USA faktiskt behöver för att ställa om.

Om du bor i ett trapphus med 100 lägenheter, och den största familjen skräpar ner mest i trapphuset – betyder det att du har rätt att slänga ditt skräp direkt utanför dörren också? Nej, alla måste städa efter sig själva för att det ska bli rent.

Sverige borde bryta mer metaller till elbilar och bygga ut vindkraften i norr. Det kan inte stoppas bara för att några samer och deras renar vill ha marken för sig själva.

Klimatomställningen får inte ske på bekostnad av urfolksrättigheter. Samerna är Sveriges urfolk, och deras rätt till land, kultur och rennäring är skyddad i grundlagen och genom internationella konventioner.

Rennäringen är inte bara en ekonomisk verksamhet, utan en bärande del av den samiska kulturen och den biologiska mångfalden i fjällvärlden. När gruvor, vindkraftsparker och stora skogs-avverkningar splittrar renarnas flyttleder och betesmarker hotas hela kulturen.

Vi kan inte lösa en global miljökris genom att skapa en lokal människorättskris i Sápmi. Det går att hitta kompromisser och placera industriprojekt där de gör minst skada på urfolks marker.

GREENPEACE

DEMOKRATI ÄR DET NYA GRÖNA

Forskarna är faktiskt inte alls eniga om klimatet. Det finns massor av experter som säger att det inte är så farligt eller att det beror på andra saker.

Debatten i forskarvärlden är över sedan länge. Över 99,9 procent av vetenskapligt granskade klimatrapporter i världen är överens om att klimatkrisen är verklig och att den är orsakad av människan. Det är en lika stark vetenskaplig konsensus som att rökning orsakar cancer eller att jorden är rund.

Att det går att hitta enstaka "experter" (som ofta inte ens är klimatforskare) som ifrågasätter klimatförändirngarna ändrar inte den överväldigande enighet som finns. När FN:s klimatpanel sammanställer tusentals forskares arbete, är slutsatsen stenhård: mänsklig påverkan har värmt upp atmosfären, havet och landmassorna.

Om 999 läkare säger till dig att du har en allvarlig men behandlingsbar sjukdom, och 1 person (som är tandläkare) säger att du är helt frisk – vem lyssnar du på?

Måste alla att bli veganer och ska svensk husmanskost bli förbjuden?

Ingen kräver att alla ska bli veganer. Däremot behöver vi äta **mindre men bättre kött**. Det globala industriella köttlantbruket (särskilt skövlingen av Amazonas för att odla foder till nötkreatur) är en enorm källa till växthusgaser.

Genom att äta mer växtbaserat i vardagen och välja svenskt naturbeteskött när vi väl äter kött gör vi en jätteinsats. Det svenska naturbetet bidrar dessutom till biologisk mångfald.

Det handlar alltså om balans – att flytta fokus från billigt, importerat industrikött till färgstark, varierad mat.

Klimataktivister som blockerar vägar hotar demokratin och förstör för vanliga människor. Det är bara bra att staten slår tillbaka hårdare mot dem med strängare straff.

Demokratin hotas inte av fredliga protester. Civil olydnad har historiskt sett varit avgörande för demokratiska framsteg, som rösträtts-rörelsen och medborgarrättsrörelsen.

I Sverige har bland andra Amnesty och FN uttryckt oro över att tonläget mot klimatrörelsen hårdnat och att straffen för fredliga aktioner (som att sitta på en väg) har skärpts dramatiskt. När staten kriminaliserar fredlig protest, drar in stöd till miljöorganisationer eller begränsar civilsamhällets utrymme, innebär det en inskränkning av demokratiska friheter.

Att tysta klimataktivister för att de stör ordningen är som att skruva ur batteriet ur ett tjutande brandlarm bara för att man stör sig på ljudet. Det blir tyst i rummet för stunden, men branden är inte släckt branden. Aktivisterna är samhällets brandlarm; om vi straffar dem för att de låter, är det huset som brinner ner till slut.

GREENPEACE

DEMOKRATI ÄR DET NYA GRÖNA

Hur ska vanligt folk ha råd att ställa om? Det är lätt för rika storstadsbor att köpa elbil för 600 000 kr och installera solceller, men för oss andra blir allt bara dyrare.

Det handlar om att flytta subventioner från fossila bränslen till förnybart, så att el, kollektivtrafik och fossilfria alternativ blir billigare än bensin och diesel.

Dessutom är det i längden mycket dyrare att inte ställa om. Extrema väderförhållanden förstör skördar (vilket ger dyrare mat) och skadar infrastruktur (vilket höjer skatterna). Målet med omställningen är billig, egenproducerad energi och ett stabilt samhälle där ingen lämnas efter.

Att lägga kostnaden för omställning på låginkomsttagare är som att gå ut och äta en lyxmiddag med hummer och champagne, men tvinga diskaren i köket att betala notan. Det fossila systemet har skapat enorma rikedomar. Det är de som har ätit upp middagen och tjänat pengarna som ska betala notan, inte vanligt folk.

Klimatförändringarna är en miljöfråga för biologer och trädkramare. Just nu måste vi fokusera på riktig säkerhetspolitik, krig i vår omvärld och att stärka försvaret.

Klimatpolitik ÄR säkerhetspolitik.

Klimatkrisen är en global riskmultiplikator som förvärrar befintliga konflikter och skapar nya hot. Det handlar inte bara om isbjörnar, utan om geopolitisk stabilitet.

Både det svenska försvaret och NATO pekar idag ut klimatkrisen som ett direkt hot mot vår nationella säkerhet. Att investera i klimatomställning är därför att investera i fred och försvar.

Klimatkrisen startar kanske inte kriget på egen hand, men den häller bensin på elden i områden där det redan finns politiska, ekonomiska eller sociala spänningar. Man kan inte bygga ett starkt försvar mot en instabil planet utan att hantera grundorsaken.

Ska vi sluta flyga helt och aldrig mer få se världen eller åka på semester?

Nej, men vi ska göra tåg till ett bättre och billigare alternativ där det är möjligt. Just nu subventionerar staten flygbränsle med miljardbelopp, samtidigt som järnvägen inte får nödvändiga investeringar. Med bättre transportpolitik kan vi minska flygandet utan att sluta resa.

Och sen är det där med vem som faktiskt släpper ut mest med resandet.

Världens rikaste 1% står för hela 50 procent av de globala flygutsläppen. Det absolut mest ineffektiva och klimatskadliga transportsättet är privatflyg, som släpper ut upp till 14 gånger mer växthusgaser per passagerare än ett vanligt kommersiellt flyg (och 50 gånger mer än tåg).

GREENPEACE